

VAIKŲ IR JAUNIMO NEUŽIMTUMO IR NUSIKALTIMŲ PREVENCIJA (1999)

Bendradarbiaujančios institucijos: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, Darbo ir socialinių tyrimų institutas, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Tyrėjų grupė: B.Čėsnaite, A.Dapšys, S.Gečėnienė, B.Gruževskis, V.Kalpokas, I.Michailovič, A.Mikalauskaitė, G.Sakalauskas, J.Šliužienė, A.Švedas, L.Vaicekauskaitė, D.Veličkienė

Tiriant vaikų ir jaunimo užimtumo ir nusikalstamumo situaciją, buvo atlikta statistinė vaikų ir jaunimo nusikalstamumo būklės bei jų užimtumo darbo rinkoje analizė, apžvelgtos kitos vaikų užimtumo formos. Tyrimo sudėtinės dalys buvo statistinė nepilnamečių neužimtumo ir nusikalstamumo analizė, šioms problemoms spręsti skirtų Lietuvos Respublikos ir tarptautinių teisės aktų nuostatų analizė, taip pat buvo atlikta vaikų sociologinė apklausa.

Teisės aktų, reglamentuojančių vaikų ir jaunimo užimtumą ir nusikaltimų prevenciją, institucijų, atsakingų už vaikų ir jaunimo užimtumą ir nusikaltimų prevenciją, funkcijų ir veiklos analizė išryškino esmines prevencijos priemonių veiksmingumo užtikrinimo problemas. Analizės pagrindu suformuluotose išvadose konstatuojama, jog ne visos nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintos nuostatos yra realizuojamos (ypač Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo, Švietimo įstatymo ir kt.), todėl būtina didinti už šių nuostatų įgyvendinimą atsakingų asmenų atsakomybę. Taip pat siūloma konsoliduoti vaikų ir jaunimo nusikaltimų prevencijai skiriamas lėšas, skatinti tarpžinybinį bendradarbiavimą ir siekti, kad visos valstybinės institucijos ir nevyriausybinės organizacijos, dirbančios vaikų ir jaunimo nusikaltimų prevencijos srityje, sudarytų vientisą sistemą, kurios komponentai būtų pasiskirstę funkcijomis, turėtų aiškius savo tikslus ir uždavinius, suderintus su visos sistemos veiklos vizija, siekti, kad būtų akcentuojama regioninės nusikaltimų prevencijos stiprinimo svarba, formuluojamos bazinės jos kryptys.

Pasinaudojant sociologine apklausa buvo siekiama surinkti informaciją apie neužimtus bei nusikalstančius vaikus ir išanalizuoti šių neigiamų reiškinių priežastis bei sąlygas. Tyrimo duomenys atskleidė nepalankią padėtį anketuotų vaikų šeimose kaip vieną pagrindinių mokyklos nelankymą ir polinkį nusikalstamam elgesiui lemiančių veiksnių. Didelė dalis vaikų gyvena nepilnose šeimose arba visai be tėvų, daugelio iš jų tėvų išsilavinimo lygis yra žemas, prasta jų socialinė padėtis, tai lemia ir materialinius sunkumus. Visa tai sudaro prielaidas vaikui jau pačioje gyvenimo pradžioje atsidurti tokioje aplinkoje, kur pozityvi socializacija, normalus auklėjimas yra sunkiai įmanomi ar bent jau komplikuoti. Nepalankius pozityviam asmenybės formavimuisi veiksniai lemia ir švietimo sistemos disfunkcijas. Dalis vaikų mokykloje nepritampa, mokytis jiems nesiseka, todėl ir mokslai pasidaro nuobodūs, neįdomūs. Viena vertus, ši nepritapimą lemia jau šeimoje įgyta vaiko patirtis, o kita vertus, mokykla, pedagogai neskiria tokiems vaikams pakankamo dėmesio. Tokiu būdu mokykloje tęsiasi šeimoje prasidėjęs asocialios asmenybės formavimosi procesas. Nepritapę mokykloje, vaikai ieško kitų veiklos sričių: jie palieka mokyklą, buriasi į grupes, kurios neretai skatina elgtis nusikalstamai. Atliekant apklausą, buvo nustatyta, kad dažniausiai minima nesimokymo priežastis yra draugų patarimas nesimokyti. Draugų, pažįstamų, ypač suaugusiųjų, poveikį tyrimo rezultatai taip pat leidžia pripažinti pagrindiniu nusikalstamą elgesį lemiančiu veiksniu.

Tyrimo rezultatų pagrindu buvo suformuluoti specializuoti metodiniai pasiūlymai šioje srityje dirbančioms institucijoms: rekomenduojama vienodinti statistinių duomenų rinkimo ir pateikimo metodikas, plėsti jaunimo ir kitų alternatyvių mokyklų tinklą, organizuoti bei remti vaikų papildomąjį ugdymą ir suaugusiųjų (ypač tėvų) neformalųjį švietimą, skatinti tarpžinybinį bendradarbiavimą.

Publikuota: Sakalauskas G., Gečėnienė S., Gružėvskis B. ir kiti. Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. Vilnius, 2000.

© Teisės institutas, 1999